

TRØNDELAGEN I FORHISTORISK TID.

EN ARCHÆOLOGISK OVERSIGT

AF

K. RYGH.

INDLEDNING.

Naar videnskabselskabet udgiver et skrift, indeholdende arbejder over forskellige afsnit af Trondhjems historie, for derved at yde sit bidrag til 900-aarsfesten, synes heller ikke det lange tidsrum af Trøndelagens historie at burde savne sin behandling, som gaar forud for den tid, fra hvilken byens og landskabets historie kan fremstilles paa grundlag af skriftlige kilder. Det er netop dette lange tidsrum, som med et omend ikke ganske træffende navn kaldes det forhistoriske, til hvis belysning selskabets historiske afdeling fornemmelig har seet sig istand til at yde sine bidrag, og den aldeles overveiende del, af hvad der fra disse egne er levnet fra denne tid, er bevaret i selskabets samling. Og den befolkning, som i dette tidsrum levede her i Trøndelagen, maa antages at have været det folks stammefædre, som mod Vikingetidens slutning fik et nyt forenende centrum i den by, som da anlagdes ved Nidelvens munding; for de senere archæologiske perioders

vedkommende kan dette siges med vished, for de ældres med en høj grad af sandsynlighed.

Ved Trøndelagen forståes her det samme som det nuværende Trondhjems stift, de to trondhjemske amter og Nordmøre og Romsdals fogderier af Romsdals Amt. Denne begrænsning har jo fra historisk synspunkt sin gode begrundelse, fra archæologisk synspunkt seet kan den forekomme noget mere vilkaarlig, da der overhoved ikke kan optrækkes bestemte grænser for de eiendommelige forhold, som forskellige landsdele kan frembyde i archæologisk henseende. Det er imidlertid dette samme omraade, som selskabets oldsagsamling har sit virkefelt i, og hvis fortidsforhold denne giver den nærmeste anledning til at studere.

Det rum, som har kunnet indrømmes denne afhandling, har ikke tilladt en udførligere indgaaen i enkelthederne paa mange spørgsmaal, som oldsagfundene her kunde give en særlig opfordring til at behandle. Jeg har maattet indskrænke mig til en oversigt over fundforholde og de slutninger, som kan drages af dem. Særlig for vikingetidens vedkommende, fra hvilken levningerne her er rigest, har jeg maattet begrænse mig sterkere, end det efter emnets beskaffenhed ellers kunde være ønskeligt. Jeg har anseet det for nyttigt at udstyre denne lille afhandling med nogle afbildninger af oldsager, uagtet det ikke var muligt endog kun tilnærmelsesvis at gjengive en flerhed af de vigtigere former.

I henvisningerne er benyttet endel forkortelser. „Aarsb.“ betegner saaledes Aarsberetning fra Foreningen t. n. Fortidsmindesmerkens Bevaring, „Vidsk. Skr.“ det trondhjemske Videnskabsselskabs Skrifter, „Chria. Vidsk. Forh.“ Christiania Videnskabsselskabs Forhandlinger. „N. O.“ Norske Oldsager udg. af O. Rygh.

I.

STENALDEREN.

Det er bekjendt, at Norge overhovedet er fattigere paa levninger fra stenalderen end det sydlige Skandinavien, Danmark og det sydlige Sverige. Der er dog ogsaa i Norge betydelig forskjel mellem de enkelte landsdele med hensyn til deres rigdom paa oldsager fra denne periode. Af de noget over 4500 stenaldersfund — begge grupper tagne under ét — som ved udgangen af 1895 kjendtes fra hele landet, falder noget over halvparten paa de 4 sydøstlige amter, Smaalenene, Akershus, Jarlsberg og Buskerud, hvoraf igjen det første er det ulige rigeste. Et andet strøg, som ved sin rigdom paa oldsager vidner om en forholdsvis talrig og varig befolkning i stenalderen, har vi i den sydvestligste del af landet, navnlig Jæderen, hvorfor Stavanger amt staar omtrent jevnside med Smaalenene. Medens de bergenske amter er forholdsvis fattigere, har man igjen et rigere felt i de trondhjemske amter, om de end staar ikke lidet tilbage for de førnævnte rigeste landsdele.¹⁾

De trondhjemske distrikter frembyder en særlig interesse, fordi de to stenalderskulturer den almindelige stenalder og den saakaldte arktiske, her mødes. I hele landet søndenfor Dovre er den almindelige, skandinaviske stenalders former overveiende, og oldsager af den arktiske type forekommer kun undtagelsesvis. I den nordligste del af

¹⁾ Her ligesom paa endel andre punkter har jeg med hensyn til andre landsdele havt anledning til at supplere mine egne samlinger, hvor de var ufuldstændige, efter prof. O. Ryghs optegnelser.